

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра менеджменту у виробничій сфері

ПРИГОДА ПЕТРО ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 338.3

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОПЕРАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ
ПІДПРИЄМСТВА, НА ПРИКЛАДІ ТДВ «БУЛАТ»

Спеціальність 073 – Менеджмент

АВТОРЕФЕРАТ
наукової роботи на здобуття кваліфікації магістра

Тернопіль – 2018

Робота виконана на кафедрі менеджменту у виробничій сфері факультету економіки та менеджменту Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, доцент
Машлій Галина Богданівна,
кафедра менеджменту у виробничій сфері
факультету економіки та менеджменту
Тернопільського національного технічного
університету імені Івана Пулюя

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент
Дудкін Павло Дмитрович,
кафедра менеджменту інноваційної діяльності та
підприємництва факультету економіки та
менеджменту Тернопільського національного
технічного університету імені Івана Пулюя

Захист відбудеться «21» лютого 2018 р. о 9⁰⁰ год. на засіданні екзаменаційної комісії у Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя

Науковий керівник

Г.Б. Машлій

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми зумовлена тим, що на сучасному етапі розвитку економіки України особливо актуальними є розробка та реалізація управлінських рішень щодо зростання ефективності діяльності суб'єктів господарювання. Всі поточні операції підприємств є основою для прийняття наступних управлінських рішень. Становлення та розвиток ринкової системи господарювання, формування конкурентних відносин між її суб'єктами в Україні вимагають впровадження організаційно-економічного механізму, здатного забезпечити стабільне ефективне високоприбуткове функціонування найважливіших структурних одиниць - промислових підприємств та сприяти раціональному забезпеченню операційних процесів як на локальному, так і на глобальному рівнях. Отже, на практиці важливо знайти дієві напрямки підвищення ефективності функціонування підприємств.

Для практичного розв'язання завдань управління ефективністю операційної системи підприємства важливого значення набуває проведення та детального аналізу з метою виявлення резервів її підвищення. Оцінка економічної ефективності діяльності підприємства пов'язана з встановленням відповідних критеріїв та формування необхідної системи показників. Розв'язання цієї проблеми вимагає врахування багатьох чинників, що впливають на формування відповідних результатів і затрат. Саме тому комплексне вирішення проблеми пошуку можливих шляхів підвищення ефективності операційної системи підприємств є складним, але водночас надзвичайно актуальним завданням.

Об'єктом дослідження магістерської роботи є процес функціонування операційної системи ТДВ «Булат», а **предметом** – дослідження його ефективності на напрямків вдосконалення.

Метою магістерської роботи є формування теоретичних підходів і розробка практичних рекомендацій щодо напрямків підвищення ефективності операційної системи ТДВ «Булат».

Завдання магістерської роботи наступні:

- розкрити теоретичні основи ефективності операційної системи підприємства;
- провести дослідження ефективності існуючої операційної системи ТДВ «Булат», зокрема, його виробничої структури, основних технологічних процесів, ефективності використання виробничих ресурсів підприємства;
- визначити напрями підвищення ефективності операційної системи ТДВ «Булат».

У процесі дослідження використано системний підхід до оцінки виробничо-господарської діяльності підприємства, методи аналізу, синтезу, порівняння, деталізації.

Інформаційні джерела дослідження: бухгалтерські баланси підприємства, звіти про фінансові результати, калькуляції, дані про наявність та рух основних фондів, дані щодо виробництва продукції та інші документи, що стосуються діяльності підприємства, підручники, посібники, статистичні дані, періодичні видання (журнали), інформаційні ресурси Internet.

Наукова новизна одержаних результатів. У роботі сформульоване власне бачення визначення операційної системи як системи раціонального поєднання вхідних виробничих ресурсів з метою одержання продукції та послуг, що функціонує на засадах забезпечення високої ефективності підприємства в ринкових умовах. Також викладено пропозиції щодо зростання ефективності операційної системи ТДВ «Булат».

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що запропоновані заходи щодо шляхів підвищення ефективності операційної системи досліджуваного підприємства можуть бути використані у практичній діяльності ТДВ «Булат».

Апробація результатів дослідження. Основні положення дипломної магістерської роботи доповідались та отримали позитивну оцінку на шостій всеукраїнській науково-практичній конференції пам'яті почесного професора ТНТУ імені Івана Пулюя, академіка НАН України М.Г.Чумаченка «Інноваційний розвиток: стратегічний погляд у майбутнє» (6 квітня 2017 року)

Структура й обсяг дипломної магістерської роботи. Дипломна магістерська робота складається зі вступу, семи розділів, висновків, переліку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи – 166 сторінки комп'ютерного тексту, вона містить 31 таблицю і 13 рисунків, 6 додатків, список використаних джерел із 85 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У вступі розкрита актуальність теми магістерської роботи, встановлено мету та завдання, предмет та об'єкт, методи та інформаційну базу дослідження.

У першому розділі «Дослідження теоретичних основ ефективності операційної системи підприємства» проведено аналіз наукових підходів щодо сутності та організаційних засад формування операційної системи підприємства, викладено результати дослідження сучасних методик оцінки ефективності операційної системи підприємства та основні напрями її зростання.

Успішність ринкової діяльності підприємства значно залежить від ефективності побудови та організації функціонування операційної системи підприємства. Управління операційною системою процес охоплює не лише прийняття управлінських рішень, а й забезпечення раціонального механізму їх виконання. Це може бути реалізовано завдяки побудові чіткої управлінської інформаційної системи як всередині самого підприємства, так і в сфері його взаємодії із зовнішнім оточенням. Це дозволяє налагодити чіткий взаємозв'язок між структурними підсистемами операційної системи та забезпечити досягнення високих кінцевих результатів її діяльності щодо перетворення ресурсів, що перебувають на вході, за участю машин, технологій та людей в інші ресурси - виходи (товари, послуги).

Питання підвищення ефективності операційної діяльності є ключовим для забезпечення зростання ринкових позицій суб'єктів господарювання. Адже необхідність підвищення конкурентоспроможності продукції та послуг вимагає скорочення витрат підприємства,

забезпечення максимальної віддачі продуктивності системи, оптимальних шляхів залучення необхідних інвестицій, чіткого механізму прийняття та втілення економічно обґрунтованих стратегічних і тактичних управлінських рішень в галузі операційного менеджменту.

Проведені дослідження засвідчили відсутність єдиного підходу науковців щодо суті поняття ефективності операційної системи підприємства та методики її визначення. На основі узагальнення результатів аналізу оцінки ефективності операційної різними вченими можна виділити такі підходи як: ресурсний (економічний результат зіставляється з економічною оцінкою виробничих ресурсів), витратний (економічний результат порівнюється з поточними витратами на його досягнення), ресурсно-витратний та цільовий (ефективність визначається як ступінь досягнення цільових параметрів функціонування підприємства).

У другому розділі «Аналіз ефективності операційної системи ТДВ «Булат» проведено загальну характеристику діяльності підприємства, здійснено аналіз виробничої структури ТДВ «Булат» та його основних технологічних процесів, а також проаналізовано ефективність використання виробничих ресурсів.

Товариство з додатковою відповідальністю «Булат» є одним з небагатьох ливарних підприємств Західної України, що здійснює виготовлення виробів з чавунного та сталюого литва. Воно також працює на ринку машинобудівної продукції, здійснює ремонт електродвигунів та надання послуг з металообробки. Партнерами товариства є провідні машинобудівні, будівельні, газопостачальні, сільськогосподарські організації. Замовниками є підприємства України, Росії, Грузії та ЄС. Продукція, виготовлена з вилівок ТДВ «Булат», також поставлялася до Туреччини, Казахстану, Туркменістану.

Чистий дохід від реалізації продукції ТДВ «Булат» у 2015 р. порівняно з 2014 р. зріс на 10361,0 тис. грн., або на 66,3%, а у 2016 році спостерігалось подальше зростання значення даного показника ще на 2045 тис. грн., або на 7,9%. Також можна відмітити протягом досліджуваного періоду стабільне збільшення собівартості реалізованої продукції, робіт та послуг підприємства. Зростання значення даного показника складало у 2015 р. порівняно з попереднім роком 8843 тис. грн., або 65,5%, а у 2016 році - 318 тис. грн., або 1,4%. Внаслідок перевищення суми чистого доходу над величиною собівартості реалізованої продукції (послуг) було отримано позитивне значення валового прибутку, яке відзначалося збільшенням порівняно з попереднім періодом (на суму 1518 тис. грн., або на 71,5% у 2015 році та відповідно 1727 тис. грн., або 47,4% у 2016 році).

Протягом 2014-2016 рр. також спостерігалось стабільне зростання величини адміністративних витрат та витрат на збут. У той же час суми інших операційних доходів на витрат за досліджуваний період скорочувалися. Фінансовий результат від операційної діяльності у 2014-2016 роках був додатнім. У 2015 році порівняно з 2014 роком він збільшився порівняно з попереднім періодом на 617 тис. грн., що приблизно складало 3 рази, а у 2016 році зріс ще на 695 тис. грн., або на 86,3%.

Кінцевим фінансовим результатом виробничо-господарської діяльності протягом 2014-2016 роках був чистий прибуток, сума якого значно збільшилась протягом досліджуваного періоду та становила у 2016 році 1233,0 тис. грн. Проведене дослідження показало, що середньоспискова чисельність працівників протягом 2014 - 2016 років відзначалася тенденцією до спаду, причому в 2016 році вона була рівною 109 чол.

Значення показників рентабельності виробництва та рентабельності продукції протягом досліджуваного періоду характеризувалася стійкою тенденцією до зростання їх рівня. Всі ці показники свідчать про позитивну динаміку результатів виробничо-господарської діяльності ТДВ «Булат».

Виробнича організаційна структура ТДВ «Булат» включає ливарне виробництво, цех по ремонту електродвигунів, механоскладальний цех та допоміжні виробничі підрозділи. Ливарне виробництво ТДВ «Булат» складається з двох окремих цехів: чавуноливарного та сталеплавильного, а також модельної дільниці та лабораторії. Відділ технічного контролю контролює процес виготовлення виробів, модельного оснащення та якість готової продукції. Лабораторія визначає хімічний склад, механічні властивості, структуру литва, процес виготовлення формувальної суміші (вологість, газопроникність, глинисту складову).

Проведений аналіз основних фондів підприємства засвідчив, що станом на кінець 2016 року найбільша частка у їх структурі припадала на будівлі, споруди та передавальні пристрої - 77,6%, що зумовлено особливостями ливарного виробництва. Досліджуване підприємство володіє основними фондами, ступінь зношення яких є на даний час є досить значним. Так, значення коефіцієнту зносу протягом 2014-2016 років відзначалося тенденцією до зростання і складало на кінець досліджуваного періоду 0,74.

Як свідчать дані проведеного дослідження, у 2015 році показник фондівіддачі основних виробничих фондів ТДВ «Булат» зріс порівняно з 2014 роком на 3,82 одиниці, або на 108,8%. У 2016 р. спостерігалось подальше збільшення значення даного показника – ще на 0,82, що було зумовлено як зростанням обсягів виробництва продукції, так і зменшенням середньорічної вартості основних фондів. Подібні тенденції динаміки були характерні і для показника фондівіддачі активної частини основних фондів ТДВ «Булат». Коефіцієнт фондомісткості основних виробничих фондів підприємства у 2015 році зменшився порівняно з попереднім роком в абсолютному вираженні на 0,13, а фондомісткість їх активної частини – на 0,09. Тенденція до падіння фондомісткості основних виробничих фондів ТДВ «Булат» збереглася і у 2016 році, причому спад значення даного показника загалом по основних фондах та їх активній частині склав 0,01.

З даних аналітичних досліджень також робимо висновок, що у 2015 році фондоозброєність основними виробничими фондами зменшилась порівняно з попереднім роком на 3,42 тис. грн./чол., а фондоозброєність активною частиною основних виробничих фондів – на 2,18 тис.

грн./чол. У 2016 році порівняно з 2015 р. продовжувався спад значення даних показників, які становив загалом по всіх основних фондах 0,24, а по їх активній частині - 0,25. Звідси робимо висновок про погіршення технічної оснащеності праці ТДВ «Булат» внаслідок зростання зношення основних фондів.

Показник рентабельності основних фондів ТДВ «Булат», який є відносним показником ефективності їх використання, зріс з 2,09% у 2014 р. до 18,1% у 2015 р. Тенденція до збільшення величини досліджуваного показника збереглася і у 2016 році, коли його значення складало вже 32,26%. Це позитивно характеризує діяльність підприємства й було зумовлено як зменшенням середньорічної вартості основних фондів, так і значним збільшенням обсягів одержаних чистих прибутків ТДВ «Булат».

Протягом 2014-2016 рр. на підприємстві спостерігалось зростання середньогодинного та середньорічного виробітку продукції на одного працівника. Відбулось зменшення трудомісткості продукції. Отже, можна відзначити тенденцію до зростання ефективності використання трудових ресурсів ТДВ «Булат».

У третьому розділі «Напрями підвищення ефективності операційної системи ТДВ «Булат» було внесено пропозиції щодо впровадження CALS-технології при виготовленні ливарної продукції підприємства (з використанням програмного комплексу DELCAM), розроблено заходи щодо диверсифікації продукції ТДВ «Булат» та впровадження на підприємстві сучасних методів контролю якості продукції ливарного виробництва.

На сьогоднішній день впровадження сучасних інформаційних технологій в операційній системі ТДВ «Булат» є об'єктивною необхідністю і вимогою для досягнення стійких конкурентних переваг продукції підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках, напрямом інноваційного розвитку як у поточному періоді, так і на перспективу. Успішна діяльність досліджуваного підприємства значною мірою залежить від реінжинірингу проектно-технологічних і виробничих процесів, перспективним засобом якого є впровадження інтегрованих інформаційних технологій, а саме: CALS-технологій. CALS-технології (англ. Continuous Acquisition and Lifecycle Support - безперервна інформаційна підтримка процесів життєвого циклу виробів) – це новий підхід до проектування і виробництва високотехнологічної та наукомісткої продукції, що полягає у використанні комп'ютерної техніки та інформаційних технологій на всіх стадіях життєвого циклу виробу. Впровадження CALS-технологій може розглядатися ТДВ «Булат» як стратегічний напрям підвищення ефективності виробництва за рахунок інформаційної інтеграції та подальшого використання даних в єдиному просторі об'єктів і систем. Застосування цієї технології передбачає оптимальну комплектацію розробок, воно дозволяє вирішити завдання зниження затрат часу на проектування ливарної продукції, її виходу на ринок, оптимізувати затрати на виготовлення продукції та зростання її якості. У результаті впровадження в управлінні операційною системою ТДВ «Булат» CALS – технологій також буде досягнуте розширення сфери діяльності підприємства

за рахунок кооперації з іншими підприємствами, забезпечуватиметься стандартизація наданої інформації на різних стадіях і етапах життєвого циклу; підвищиться ефективність бізнес-процесів за рахунок інформаційної інтеграції та скорочення витрат на паперовий документообіг; зросте конкурентоспроможність виробів; зменшиться частка браку і витрат, пов'язаних з внесенням змін у конструкцію виробів; значно зросте якість продукції.

Динамічні зміни умов середовища господарювання потребують від підприємств постійного удосконалення та оновлення асортименту продукції, технологій її виробництва та активних заходів для забезпечення їх збуту на ринку. У цих умовах для того, щоб не лише утриматися та вижити у конкурентному середовищі, а й надалі розвиватися, ТДВ «Булат» повинне володіти в своєму асортименті кількома різновидами продукції, що знаходяться на різних етапах життєвого циклу і взаємно доповнюють один одного. Це можливо досягнути завдяки диверсифікації, яка сприятиме підвищенню ефективності діяльності підприємства не лише в найближчому майбутньому, але й на тривалу перспективу. Нами внесена пропозиція щодо здійснення диверсифікації продукції ТДВ «Булат» шляхом впровадження випуску камінних топків. Проведені розрахунки підтверджують про її економічну привабливість та доцільність.

Ливарне виробництво відрізняється від ряду інших виробництв багатоопераційністю та різноманітністю використовуваних в технологічному процесі матеріалів. При цьому конкурентна боротьба вимагає від ТДВ «Булат» підвищення якості продукції, що випускається даним підприємством. Відхилення від необхідної якості одного з матеріалів або неправильне виконання однієї з операцій може призвести до невідповідності якості виливки поставленим вимогам. Якість відливання, в свою чергу, впливає на якість подальших операцій металопокриттів. Своєрідність ливарного виробництва полягає ще і в тому, що велика частина його процесів позбавлена безпосередньої наочності і відбувається при змінних фізико-хімічних умовах. Все це ускладнює технічний контроль за ходом ливарного виробництва.

У ливарному виробництві ТДВ «Булат» підлягають контролю: основні і допоміжні матеріали, що надходять у виробництво; властивості отриманих сплавів; модельно-опочне оснащення; формувальні і стрижневі суміші; стрижні; форми; виливки на різних стадіях виготовлення і обробки, технологічні процеси. Для проведення хімічного контролю якості литва пропонуємо використовувати лабораторну установку «Foundry-Master UVR» (виробництва Німеччини), яка дасть підприємству можливість не лише максимально точно визначати хімічний склад відливок, а й удосконалити систему контролю за якістю технологічного процесу їх виготовлення. ТДВ «Булат» зможе застосовувати аналізатор «Foundry-Master UVR» з метою проведення: вхідного контролю складу металів, контролю їх складу під час плавки; для визначення марки сталі, сплаву.

У четвертому розділі «Спеціальна частина» досліджено нормативно-правову базу діяльності підприємства, а також проведено аналіз сучасного стану та перспектив розвитку галузі

виробництва ливарної продукції в Україні.

Основи організації управління та регулювання діяльності підприємств врегульовані Конституцією України, Господарським кодексом України (ГКУ), Цивільним кодексом України (ЦКУ), Податковим кодексом України (ПКУ), законами України «Про господарські товариства», «Про захист від недобросовісної конкуренції», «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» та інших. Іншими законодавчими актами, норми яких регулюють суспільні відносини у сфері управління підприємствами, є: закони, що захищають права найманої праці («Про охорону праці», «Про колективні договори і угоди», «Про оплату праці» та ін.); закони, що захищають права споживача («Про захист прав споживачів», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про рекламу» та ін.) та інші. Законодавчо-нормативна база діяльності промислових підприємств в Україні також викладена у постановах Верховної Ради, указах Президента, нормативних актах міністерств, відомств та інших органів виконавчої влади, локальних нормативно-правових актах підприємств.

Згідно Господарського Кодексу України (№436-IV від 16 січня 2003 року, редакція від 26.11.2016 року) товариство з додатковою відповідальністю - господарське товариство, статутний фонд якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів. Учасники такого товариства відповідають за його боргами своїми внесками до статутного фонду, а при недостатності цих сум - додатково належним їм майном в однаковому для всіх учасників кратному розмірі до внеску кожного учасника. Граничний розмір відповідальності учасників передбачається в установчих документах. Управління товариством з додатковою відповідальністю здійснюється на тих самих принципах, що й товариством з обмеженою відповідальністю.

Ливарне виробництво було і залишається кращим (а іноді і єдино можливим) способом виробництва деталей складної конфігурації і з потрібним пакетом властивостей за умови максимального, порівняно з іншими способами, одержання промислових заготовок зі, знову ж таки, максимальним коефіцієнтом використання металу. У галузі створюються підприємства нового типу (в основному в недержавному секторі), гнучкі і здатні робити “швидкий бізнес” за рахунок пристосування своєї діяльності не тільки до вимог ринку, а й до індивідуальних запитів замовників. Галузь має великий нереалізований потенціал розвитку і може впливати на стан таких пріоритетних галузей економіки, як машинобудування, металургія, нафтохімія, УПК, АПК, транспорт, харчова і переробна промисловість.

Серед основних факторів, що утруднюють розвиток ливарної галузі, слід відмітити застарілість технологій та устаткування; недостатньо високу якість вхідних матеріалів; низький рівень фінансування пріоритетних напрямів розвитку галузевої науки і промисловості; недостатній інформаційно-рекламний супровід перспективних інвестиційних проектів, новацій і формування привабливого іміджу ливарної галузі; нераціональну структуру виготовлених відливок зі сплавів, важкі умови праці робітників-ливарників та інші. До факторів, що можуть і

повинні сприяти прогресу ливарної галузі, можна віднести наступні: розробка й впровадження програм переозброєння і підвищення фондоозброєності праці, формування виробничих програм підприємств на основі результатах маркетингових досліджень і моніторингу зовнішнього середовища; формування збалансованої структури ливарної продукції (за сплавами, властивостями, призначенням, способами лиття, можливостями реалізації на конкретних ринках); скорочення витрат за рахунок ресурсозбереження і раціонального використання кадрового потенціалу; активізацію зовнішньоекономічної діяльності підприємств; можливість одержання кредитів на пільгових умовах при створенні чи освоєнні об'єктів нової техніки; забезпечення потреб галузі в якісних матеріалах та сучасних основних фондах; реформування нормативно-правової бази галузі і приведення її у відповідність з міжнародними вимогами та інші.

У п'ятому розділі «Обґрунтування економічної ефективності» здійснено розрахунок економічної ефективності заходів із впровадження CALS-технології при виготовленні ливарної продукції, пропозицій щодо диверсифікації продукції ТДВ «Булат», здійснено обґрунтування економічної ефективності впровадження на підприємстві сучасних методів контролю якості продукції ливарного виробництва.

Результати обчислення прогнозованих економічних результатів ТДВ «Булат» від впровадження CALS-технологій при виготовленні ливарної продукції засвідчили, що прогнозована сума річної економії коштів на проведення технічної підготовки виробництва складатиме 88,3 тис. грн., а досягнута економія від зменшення браку становитиме 113,3 тис. грн. Загальний економічний ефект від впровадження CALS-технологій при виготовленні ливарної продукції, який обчислена як різниця між отриманими результатами та затратами на їх впровадження, складатиме 48,8 тис. грн. Завдяки реалізації даного проекту прогнозується показник рентабельності інвестицій на рівні 37,9%. Чиста теперішня вартість проекту впровадження CALS-технологій при виготовленні ливарної продукції ТДВ «Булат» становитиме 128,0 тис. грн., індекс прибутковості - 2,0, дисконтований період окупності - 1,4 року. Провівши аналіз вищезазначених показників, робимо висновок, що даний проект є доцільним для реалізації на досліджуваному підприємстві.

У роботі проведено обґрунтування економічної ефективності диверсифікації продукції ТДВ «Булат», яке пропонується реалізувати шляхом впровадження випуску камінних топок. Чиста теперішня вартість запропонованого проекту складе 505,0 тис. грн., що є значно більшим від 0, а отже, проект є прийнятним. Проведена оцінка віддачі початкових інвестицій у проект на основі показника індексу прибутковості показала, що прогнозоване значення даного показника становитиме 1,81, що є значно більшим за одиницю. Дисконтний термін окупності проекту виробництва камінних топок становитиме 2 роки 3 місяці, що говорить про доцільність його реалізації.

Використання ТДВ «Булат» спектрометра «Foundry-Master UVR» дозволить підвищити якість виробленої підприємством продукції та одержати економічний ефект у сумі 21,9 тис. грн. Річна сума економії коштів від зменшення браку при цьому складатиме 81,5 тис. грн.

У шостому розділі «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях» досліджено основні завдання в галузі охорони праці, здійснено загальний організації охорони праці на ТДВ «Булат», проведено виявлення можливих небезпечних і шкідливих факторів у діяльності досліджуваного підприємства, виявлено основні причини виробничого травматизму та профзахворювань, розглянуто особливості формування та функціонування служби охорони праці на підприємстві, проведено аналіз пожежної безпеки, розроблено рекомендації з поліпшення умов охорони праці та пожежної безпеки, визначено соціальну й економічну ефективність запропонованих заходів.

У цьому розділі також розглянуто особливості планування матеріального забезпечення на об'єкті економіки на випадок надзвичайних ситуацій мирного та воєнного часу та порядок проведення знезаражування запасів промислових товарів, що зазнали забруднення радіоактивними, отруйними речовинами або бактеріальними засобами.

У сьомому розділі «Екологія» досліджено економічну та соціальну ефективність здійснення природоохоронних заходів підприємства, а також розглянуто методи економічного стимулювання природоохоронної діяльності. У результаті проведених досліджень виявлено, що ефективність здійснення природоохоронних заходів можна оцінити за допомогою комплексу екологічних та соціально-екологічних результатів, які виявляються у зниженні негативного впливу на навколишнє середовище, покращанні його стану, а також підвищенні рівня якості життя населення, збільшенні національного багатства тощо. Економічне обґрунтування природоохоронних заходів проводять шляхом зіставлення економічних результатів цих заходів з витратами на їх отримання; за допомогою системи показників загальної і порівняльної ефективності; за допомогою чистого економічного ефекту природоохоронних заходів.

ВИСНОВКИ

У представленій дипломній магістерській роботі досліджено теоретичні засади та практичні аспекти процесу забезпечення ефективності операційної системи підприємства, розроблено проектні пропозиції щодо напрямів її підвищення на ТДВ «Булат».

У ринкових умовах господарювання ефективність роботи підприємства значною мірою залежить від якості побудови та організації функціонування операційної системи, що повинна бути здатною забезпечити досягнення високих кінцевих результатів її діяльності щодо перетворення ресурсів, що перебувають на вході, за участю машин, технологій та людей в інші ресурси - виходи (товари, послуги). Необхідність підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання вимагає скорочення непродуктивних витрат, забезпечення максимальної віддачі операційної системи, чіткого механізму прийняття та втілення економічно обґрунтованих стратегічних і тактичних управлінських рішень.

Доцільно відмітити відсутність єдиного підходу науковців щодо суті поняття ефективності операційної системи підприємства та методики її визначення. При цьому можна виділити такі підходи як: ресурсний (економічний результат зіставляється з економічною оцінкою виробничих ресурсів), витратний (економічний результат порівнюється з поточними витратами на його досягнення), ресурсно-витратний та цільовий (ефективність визначається як ступінь досягнення цільових параметрів функціонування підприємства).

У представленій дипломній магістерській роботі здійснено аналіз ефективності операційної діяльності ТДВ «Булат». При цьому можна відмудити загальну тенденцію до покращення результатів роботи підприємства протягом 2014-2016 рр. Так, спостерігалась позитивна тенденція до зростання показників чистого доходу від реалізації продукції, валового та чистого прибутку. Значення показників рентабельності виробництва та рентабельності продукції протягом досліджуваного періоду характеризувалася стійкою тенденцією до зростання їх рівня. Всі ці показники свідчать про позитивну динаміку результатів виробничо-господарської діяльності ТДВ «Булат».

Досліджуване підприємство володіє основними фондами, необхідними для виробництва ливарної та іншої продукції та надання послуг, проте вони відзначаються значним ступенем зношення. Так, у 2016 році коефіцієнт зносу основних засобів склав 74%. У 2014-2016 роках спостерігалось зростання фондівіддачі основних фондів та зменшення їх фондомісткості, що було зумовлено як зростанням обсягів виробництва продукції, так і зменшенням середньорічної вартості основних фондів. Подібні тенденції динаміки були характерні і для показника фондівіддачі активної частини основних фондів ТДВ «Булат». Коефіцієнт фондомісткості основних виробничих фондів підприємства відповідно зменшувався.

Внаслідок зростання зношення основних фондів, що зумовило падіння показника фондоозброєності праці. Показник рентабельності основних фондів підприємства зріс з 2,09% у

2014 р. до 32,26% у 2016 р. Це було зумовлено як зменшенням середньорічної вартості основних фондів, так і значним збільшенням обсягів одержаних чистих прибутків ТДВ «Булат». Протягом 2014-2016 рр. на підприємстві спостерігалось зростання середньогодинного та середньорічного виробітку продукції на одного працівника. Відбулось зменшення трудомісткості продукції. Отже, можна відзначити тенденцію до зростання ефективності використання трудових ресурсів ТДВ «Булат».

У проектному розділі представленої дипломної магістерської роботи розроблено та обгрунтовано проектні заходи щодо напрямів підвищення ефективності операційної системи ТДВ «Булат». Зокрема, внесено пропозиції щодо впровадження CALS-технології при виготовленні ливарної продукції підприємства. Застосування цієї технології дає можливість забезпечити оптимальну комплектацію розробок, досягнути зниження затрат часу на проектування ливарної продукції, її виходу на ринок, оптимізувати затрати на виготовлення продукції та зростання її якості. Загальний економічний ефект від впровадження CALS-технологій при виготовленні ливарної продукції складатиме 48,8 тис. грн. Чиста теперішня вартість проекту впровадження CALS-технологій при виготовленні ливарної продукції ТДВ «Булат» становитиме 128,0 тис. грн., індекс прибутковості - 2,0, дисконтований період окупності (роки, місяці) - приблизно 1,4 року. Провівши аналіз вищезазначених показників, робимо висновок, що даний проект є доцільним для реалізації на досліджуваному підприємстві.

Наступною нашою пропозицією є здійснення диверсифікації продукції, яка випускається підприємством, шляхом впровадивши випуску камінних топков. Це сприятиме підвищенню ефективності діяльності підприємства не лише в найближчому майбутньому, але й на тривалу перспективу. Проведені нами розрахунки підтверджують про її економічну привабливість та доцільність. Так, чиста теперішня вартість запропонованого проекту складе 505,0 тис. грн., що є значно більшим від 0, а отже, проект є прийнятним. Проведена оцінка віддачі початкових інвестицій у проект на основі показника індексу прибутковості показала, що прогнозоване значення даного показника становитиме 1,81, що є значно більшим за одиницю. Дисконтований термін окупності проекту виробництва камінних топков становитиме 2 роки 3 місяці, що говорить про доцільність його реалізації.

Третя пропозиція полягає у тому, щоб для проведення хімічного контролю якості литва використовувати лабораторну установку «Foundry-Master UVR», що дасть підприємству можливість не лише максимально точно визначати хімічний склад відливок, а й удосконалити систему контролю за якістю технологічного процесу їх виготовлення. ТДВ «Булат» зможе застосовувати аналізатор «Foundry-Master UVR» з метою проведення: вхідного контролю складу металів, контролю їх складу під час плавки; для визначення марки сталі, сплаву. Використання ТДВ «Булат» запропонованої лабораторної установки дозволить підвищити якість виробленої підприємством продукції та одержати економічний ефект у сумі 21,9 тис. грн.

Список опублікованих праць за темою дипломної магістерської роботи

1. Пригода Петро. Проблеми підвищення ефективності операційної діяльності виробничих підприємств в Україні/Г. Машлій, П. Пригода // Матеріали шостої всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті почесного професора ТНТУ імені Івана Пулюя, академіка НАН України Миколи Григоровича Чумаченка «Інноваційний розвиток: стратегічний погляд у майбутнє» 6 квітня 2017 року .- Тернопіль. - С. 38.

АНОТАЦІЯ

Пригода П.В. «Дослідження ефективності операційної системи підприємства, на прикладі ТДВ «Булат» [Рукопис]: комплексна дипломна робота на здобуття кваліфікації магістра за спеціальністю 073 / Петро Володимирович Пригода; ТНТУ. — Тернопіль: [б. в.], 2018. — 166 с.

Дипломна магістерська робота містить: 166 с., 13 рис., 31 табл., 6 додатків, 85 літературних джерел.

Об'єкт дослідження - процес функціонування операційної системи ТДВ «Булат».

Метою роботи є формування теоретичних підходів і розробка практичних рекомендацій щодо напрямків підвищення ефективності операційної системи ТДВ «Булат».

Методи дослідження: методи системного підходу, аналізу, синтезу, порівняння, деталізації.

Досліджено теоретичні основи ефективності операційної системи підприємства. Проведено дослідження ефективності існуючої операційної системи ТДВ «Булат» та визначено напрями підвищення її ефективності.

Результати роботи можуть бути впроваджені у практичній діяльності ТДВ «Булат».

Ключові слова: операційна система підприємства, управління операційною системою, ефективність операційної системи.

АННОТАЦИЯ

Остапчук П.А. «Исследование эффективности операционной системы предприятия на примере ОДО «Булат» [Рукопись]: комплексная дипломная работа на соискание квалификации магистра по специальности 073 / Петр Владимирович Пригода; ТНТУ. - Тернополь: [б. и.], 2018. – 166 с.

Дипломная магистерская работа содержит: 166 с., 13 рис., 31 табл., 6 приложений, 85 литературных источников.

Объект исследования - процесс функционирования операционной системы ОДО «Булат».

Целью работы является формирование теоретических подходов и разработка практических рекомендаций по направлениям повышения эффективности операционной системы ОДО «Булат».

Методы исследования: методы системного подхода, анализа, синтеза, сравнения, детализации.

Исследованы теоретические основы эффективности операционной системы предприятия. Проведено исследование эффективности существующей операционной системы ОДО «Булат» и определены направления ее повышения.

Результаты работы могут быть внедрены в практической деятельности ОДО «Булат».

Ключевые слова: операционная система предприятия, управление операционной системой, эффективность операционной системы.

ABSTRACTS

Pryhoda P. «Investigation of the efficiency of the operating system of the enterprise, on the example of ALC «Bulat» [Manuscript]: comprehensive thesis for obtaining the qualification master's degree in 073 / Petro Pryhoda; TNTU. - Ternopil [b. in.], 2017. - 166 p.

Master Degree thesis contains of 166 pages, 13 pictures, 31 tables, 6 additions, 85 literature sources.

The Object of Investigation is the process of functioning of the operating system of ALC «Bulat».

The Aim of the Work is to formulate theoretical approaches and develop practical recommendations on the directions of increasing the efficiency of the operating system of ALC «Bulat».

The Methods of Investigation: methods of system approach, analysis, synthesis, comparison, detailing.

The theoretical bases of the operational system of the enterprise are investigated. The research of efficiency of the existing operating system of ALC «Bulat» was conducted and directions of its efficiency improvement were determined. The results of the work can be implemented in the practical activities of ALC «Bulat». Keywords: operating system of the enterprise, management of the operating system, efficiency of the operating system.